

Lea

. Kreisajā pusē ap vidu – Blumentāla veikals, kas piederēja Ā. Popertam. Un Leas mamma Doras fotogrāfija.

Mani sauc **Lea Blūmentāle**. Esmu dzimusi 1927.gadā. Manu tēvu sauc Mozus. Viņa pirmā sieva bija Lea. Tādēļ arī man tāds vārds. Lea nomira dzemdībās 1908.gadā, kad piedzima mana pusmāsa Kaja. Viņa gan ir daudz vecāka par mani, bet mēs labi saprotamies. Mana mamma ir Dora. Kaut arī viņa ir gandrīz divdesmit gadu jaunāka par tēti, viņi ļoti labi satiek un mīl viens otru.

Tētīm pieder veikals Lielās un Rīgas [tagad Mīlenbaha] ielas stūrī. Tur var nopirkt dažādas ne vairs jaunas lietas – grīdsegas, traukus, grāmatas, mēbeles, gleznas un daudz ko citu. Man ļoti patīk dzīvoties pa tirgotavu. Tur var atrast dažādus interesantus nieciņus, paslēpties aiz lielajiem skapjiem vai paklājiem.

Dažkārt, kad man apnīk spēlēties veikalā, paciemojos tepat blakus pie viena interesanta onkuļa. Viņš kādreiz bijis ļoti ietekmīgs. Sauc viņu Ābrams Poperts. Viņš kādreiz strādāja par advokātu. Īpaši slavens viņš kļuva aizstāvot ebrejus tiesu prāvās 1906. un 1907.gadā, kad tie tika apsūdzēti par piedalīšanos revolūcijā. Ābramonkulis arī tagad dažkārt uzstājas kādā tiesu prāvā, tomēr reti, jo viņam nav pārāk viegli izteikties latviešu valodā. Viņa mājās mani vienmēr piesaista lielie sienas skapji – no grīdas līdz pat griestiem, kas piebīvēti dažādām grāmatām. Cilvēki runā, ka viņš ļoti labi pārzinot likumus. Raheles tante mani vienmēr uzciēnā ar kādu saldumiņu. Man patīk pētīt viņas strīpainos matu, kur koši melnās matu šķipsnas mijas ar sirmiem – koši baltiem. Viņa gan nav Ābramonkulim sieva, bet māsa. Viņiem ir jau pāri septiņdesmit gadiem.

Tad kad būšu pavisam iemācījusies lasīt, tad varēšu grāmatas dabūt arī mūsu klubā tepat blakus, kur ir arī bibliotēka, galda teniss un sapulču telpas.

Mūsu mājā, pa kalnu uz leju atrodas Jumēja kunga gaļas tirgotava. Tur pie durvīm parasti sēž viņu suns Ormans. Mamma gan gaļu tur nekad nepērk, jo mēs drīkstam ēst tikai košergaļu, kas iegūta lopus nokaujot īpašiem kāvējiem, kuri to dara atbilstoši visiem rituāliem. Mēs neēdam cūkgaļu, ko gan vislabprātāk ēd latvieši.

Blakus mājā ir arī Henkeļa kundzes maizes ceptuve. Viņa runā tā jocīgi. Mamma saka, ka tas tādēļ, ka viņa esot krieviete. Veras kundze ir atraitne. Viņas dēls Leo ir mans labākais draugs. Vislabāk man patīk klausīties kā viņam gājis skolā un mēs bieži kopā slidojam uz Talsu ezera vai skraidām pa Pilskalnu.

Un vēl man kas jāpastāsta. Kad pagājušajā ziemā biju ļoti slima, pie mums mājas vizītē ieradās kāda ļoti skaista jauna dāma: Eta Tālberg jaunkundze. Daktare. Kad izaugšu liela, tad būšu tāda kā viņa. Izmācīšos un ārstēšu bērnus.

1. Izveidojiet aprakstu par Leu Blūmentāli, norādiet, kas viņa bija, un izmantojiet “dzīvo dzejoli”: man patīk (kas?); es labprāt daru (ko?); es neciešu (ko?); es esmu draudzīgs (pret kuru?); man nepatīk (kas? kurš?), es vēlos sasniegt (ko?); manas dzīves moto ir....

2. Uzrakstiet īsu aprakstu, kāda bija Leas diena 1939. gada 12. aprīlī!

3. Uzrakstiet, kā varētu turpināties L. Blūmentāles dzīve kara laikā un pēc tā? Kādus svarīgus notikumus viņa vēl piedzīvos?

Skolotājiem. Lea ar ģimeni, tāpat kā viņas paraugs – jaunā ārste, nogalināta holokaustā, pāris kilometrus no Talsiem, 1941. gada vasarā. Leo Henkelis ar māti repatriējās uz Austrumprūsiju 1939. gada rudenī.

Artūrs

Artūra Jānpētera pases foto 1932. gadā. Māja (pirmā no labās puses).

Mani sauc **Artūrs Bruno Jānpēteris**. Piedzimu 1911. gadā Talsos. Mans tēvs Otto ir apkārtņē plaši pazīstams mehāniķis. Mums pieder divas mājas K. Mīlenbaha ielā, gandrīz pie vecās vidusskolas ēkas. Tagad tur blakus ierīkota divgadīga meiteņu mājturības skola,

tādēļ pilsētnieki to dēvē par “Putras akadēmiju”.

Mani senči vienmēr bijuši ļoti uzņēmīgi. Vectēvs Fricis, kurš tolaik bija mežsargs, mednieks un amatnieks, 1888. gada sasniegumu izstādē gubernas galvaspilsētā Jelgavā ieguva bronzas medaļu par izstrādājumiem no briežu ragiem. Meistars bija. Bet tētis Otto kļuva par vienu no pirmajiem Krievijas valsts policijas suņu dresētājiem. Talsu apriņķa priekšnieks barons A. Rādens pēc revolūcijas notikumiem bija izlēmis no Vācijas ievest suņu šķirnes, ko tur jau bija pierasts izmantot policijas vajadzībām. Mans tēvs kļuva par pirmo šo suņu apmācītāju, 1908. gadā viņa audzinātā dobermaņa sugas kuce Bella uzvarēja Viskrievijas sacensībās Pēterburgā. Sunim jāprot sekot meklējamajam cilvēkam vismaz pusotru kilometru, jāspēj atrast pēdas arī pēc ūdens šķērsošanas. Mans tēvs ar suni nofotografēts arī pirmajā, 1911. gadā izdotajā suņu dresēšanai veltītajā Krievijas grāmatā.

Arī vēl pēc kara tēvs nedaudz ar suņaudzēšanu nodarbojās, tad mēģināja darināt un pārdot vīnu, tomēr visa pilsēta un apkārtnes lauksaimnieki viņu vislabāk zina kā mehāniķi, kurš spēj savest kārtībā gan lauksaimniecības tehniku, gan piena pārstrādes mašīnas. Viņš ir atslēdzinieks, vīrs ar zelta rokām. Mūsu dzimtā ir liela interese par visa veida tehniku. Tēva brālim pieder ieroču veikals Talsos, blakus Sadraudzīgās biedrības namam. Kad 1932. gadā ugunsdzēsēju depo, blakus piekdienas tirgum Ezeru laukumā notika pirmie autovadītāju kursi, protams, mēs ar tēvu tajos piedalījāmies un bijām starp pirmajiem desmit pilsētā, kuri ieguva autovadītāju tiesības.

Manu tēvu visi ciena, bet gadās arī nepatīkamas situācijas. Kad pagājušajā gadā Dižmāras tirgus dienā aizdegās dzelzceļam blakus esošā māja Jaunajā ielā, vainoja lokomotīves vadītāju, jo dūmenim nebija uzlikti pretdzirksteļu sieti. Kādēļ ēkas jumtā iekrita dzirksteles. Jura Ozoliņa māja nodega pavisam. Mans tēvs bija uzaicināts par ekspertu, un viņa slēdziens lokomotīves vadītājam nodrošināja lielu sodu. Dzelzceļnieks ar tēvu vairs nesveicinās un runā par viņu tikai sliktu.

Mācījos pilsētas pamatskolā, iestājos arī vidusskolā. Tomēr mācības pārtraucu, jo iepazinos ar skaisto Hortenziju. Meitene ir tikpat neparasta, kā viņas vārds. Tēvs vēlējas, lai turpinu mācīties. Bet es gribēju tikai būt kopā ar mīļoto. Lai nopelnītu mūsu iztikai, iestājos strādāt kinoteātrī “Auseklis” par mehāniķa palīgu. Tas bija vienreizēji – par velti redzēt visas filmas, ko tur rādīja. Pēc tam mani iesauca armijā, kur biju Vidzemes sakaru rotā, pēc tam strādāju par šoferi Talsos pie ebreju daktera Mozus Zaksa. Viņš arī te noorganizēja Latvijas pirmās pilsētas autosacīkstes 1934. gadā. Tās notika vēl trīs gadus. Iestājos aizsargu organizācijā, jo man patika sportot. 1935. gadā laikam kļuvi par pirmo pilsētas taksistu, jo tēvs samierinājās ar manu izvēli un nopirka man darbam vecu automašīnu. Esmu laimīgs. Mums ar sieviņu jau piedzimušas trīs meitiņas.

1. Izveidojiet aprakstu par Artūru Jānpēteri, norādiet, kas viņš bija, un izmantojiet “dzīvo dzejoli”: man patīk (kas?); es labprāt daru (ko?); es neciešu (ko?); es esmu draudzīgs (pret kuru?); man nepatīk (kas? kurš?); es vēlos sasniegt (ko?); manas dzīves moto ir....
2. Uzrakstiet īsu aprakstu, kāda bija Artūra diena 1939. gada 12. aprīlī!
3. Uzrakstiet, kā varētu turpināties A. Jānpētera dzīve kara laikā un pēc tā? Kādus svarīgus notikumus viņš vēl piedzīvos?

Skolotājiem. Artūrs Jānpēteris 2. pasaules kara laikā strādās policijā, piedalīsies ebreju konvojojēšanā, pēc kara cīnīsies mežabrāļu vienībās. 1949. gadā viņu ar ģimeni represēs, izsūtījumā ies bojā viņa meitas. 1962. gadā viņam Talsos piespriedīs nāvessodu par piedalīšanos ebreju nogalināšanā.

Anna

Annas Eberhardes pases foto 1922. gadā. Piektdienas tirgus ar zirgu pajūgiem.

Mani sauc **Anna Eberharde**, piedzimu Sabiles Krauču ģimenē 1898. gadā. Mūsu tautu gan joprojām dēvē par krūmu brāļiem, kaut arī mēs sen kā nekļaiņojam, bet dzīvojam mājiņās pilsētās un ciematos. Gandrīz katrā pilsētā ir vairākas skolas: latviešu, ebreju un vācu, čigānu skola gan nekur nav. Mani vecāki seko tautas uzskatiem, ka mums vienīgā skola ir daba un mājas. Mans tēvs, tāpat kā brālis un arī vairums citi vīrieši, nodarbojas ar dažādiem gadījuma darbiem. Kādam vajag malku saskaldīt, kādam – kaut ko pārvest ar pajūgu – visur esam noderīgi. Par manu tēvu bija rakstīts vietējā avīzē “Talsu Apriņķa Vēstis”. Tur bija teikts par ģimeni, kas 1921. gadā atgriezās no bēgļu gaitām Krievijā, un no Stendes stacijas ar visām mantām kājām devās uz Talsiem. Kopš 1916. gada tur uzbūvēts šaursliežu dzelzceļš, tomēr vilciens pagaidām kursē tikai reizi dienā. Nu un avīzē bija ierakstīts, ka daudzi latviešu pajūgi vienaldzīgi pabraukuši garām kājiniekiem, tikai kāds čigāns bijis cilvēcīgs un bez atlīdzības aizvedis viņus līdz mājām.

Mūsējie kara laikā nekur neizceļoja, pretstatā visiem ebrejiem, kurus izveda kara sākumā piespiedu kārtā, latviešiem, kuri paši lielākoties ar ģimenēm un nedaudz mantām izbrauca. Mēs pamukām mežā, kā jau tas noticis vienmēr, kad draudējušas briesmas. Un vāciešiem tāpat vajadzēja cilvēkus, kas dara dažādus darbus, piemēram, ar ratiem pieved kokmateriālus dzelzceļa izbūvei. Šodien mūsējie vairāk redzami dažādos tirgos, viņi kopā ar ebrejiem ir galvenie zirgu tirgotāji un mainītāji. Mēs mīlam zirgus, pazīstam tos. Zinām, kā ārstēt dažādas zirgu slimības. Gadās, ka latviešu saimnieki no mūsējiem nopērk slimu un vecu zirdziņu par lielu naudu. Pēc tam kliedz, ka apkrāpti, bet kurš gan tev lika pirkt slimu zirgu! Kā tu strādāsi un kopsi viņu, ja nesaproti – slimš vai vesels! Bija arī tāds gadījums, kad saimnieks gribēja pilnīgi brūnu zirgu, nu ietiepies! Nekādā ziņā nevienu baltu lāsuniņu. Nu tad drusku piekrāsojam. Kad darījums lopu tirgū noslēgts, nauda saņemta, lielais pirkums turpat krogū aplaistīts, tad atpakaļ jau vairs neņemsī. Katru nedēļu jau tirgū nav zirgi pārdošanā, gadatirgos saved desmitiem bērīšus, laučus, ābolainos, saļņus un citas krāsas zirgus. Lielais ir piektdienas tirgus, kas notiek Ezeru laukumā pie viesnīcas, bet mazais tirgus notiek otrdienās pie baznīcas.

Mūsu tauta jau izsenis ir pieņēmuši kristietību. Teiksiet – kā var krāpties un zagt un sevi uzskatīt par ticīgiem? Vienkārši, mēs jau no mazotnes klausāmies stāstu par to, ka čigāns nozaga naglas romiešiem, kad viņi ar tām gribēja sist krustā Jēzu Kristu, tādēļ Dievs piedod visas zagšanas. Jā, visi mani bērni kristīti Talsu luterāņu baznīcā, laulājos tajā un arī nesen, kad nomira mana vecmāmiņa, viņu mācītājs izvadīja no baznīcas. Es vēl biju pavisam maza meitene, kad vecāki jau bija sarunājuši man līgavaini. Juris Eberhards bija man nolemts par vīru pirms biju viņu redzējusi. Nav jau tā, ka tā notiktu ar visiem jauniešiem, lielas jūtas arī tiek respektētas. Mēs apprecējamies pirmajā kara gadā, man vēl nebija 18 gadi. Tajā gadā, kad mūsu apkārtnē ieveda daudz krievu gūstekņus dzelzceļa izbūvei, man piedzima pirmais bērns – Marija, pēc tam vēl bija Fricis, tad Mirdza, Ludis, Miķelis, Jēkabs.

Manam stāstam pievienots pases foto. Latvietes, ebrejietes, vācietes fotografētas jau kopš bērņības: skolā, mājās, bet man šī ir pirmā fotogrāfija. Tā no citām tautībām atšķiras ar to, ka man ir puķaina kleita, jo citādu nemaz mums nav, un mati nav redzējuši profesionālu frizieri. Talsos, kur pārcēlos dzīvot pie vīra, ir vismaz piecas frizētavas: Alsbergu pārim pašā centrā pie lielā krustojuma, ebrejam Jākobsonam tajā dīvainajā pusapaļajā mājā Lielajā ielā, vēl kāds jauns īpašnieks ir tai frizētavai, kas ir blakus apriņķa pamatskolai. Bet mūsu sievietes tur nestaigā, arī vīrieši labprāt audzē bārdas, nevis tās noskuj pie frizieriem.

1. Izveidojiet aprakstu par Annu Eberhardi, norādiet, kas viņa bija, un izmantojiet “dzīvo dzejoli”: man patīk (kas?); es labprāt daru (ko?); es neciešu (ko?); es esmu draudzīgs (pret kuru?); man nepatīk (kas? kurš?), es vēlos sasniegt (ko?); manas dzīves moto ir....
2. Uzrakstiet īsu aprakstu, kāda bija Annas diena 1939. gada 12. aprīlī!
3. Uzrakstiet, kā varētu turpināties A. Eberhardes dzīve kara laikā un pēc tā? Kādus svarīgus notikumus viņa vēl piedzīvos?

Skolotājiem. Nav informācija, līdzīgi kā par citiem šīs tautas piederīgajiem. Skaidrs, ka, Talsos, atšķirībā no citām Latvijas vietām, romus kara laikā nenogalināja.

Zālamans

Zālamana Hilmaņa foto ap 1931. gadu. Viņa dzimtai piederējis nams (priekšā).

Mani sauc **Zālamans Hilmans**. Esmu dzimis 1910.gadā Talsos. Tolaik daudzi vēl atcerējās 1905.gada šausmīgos notikumus, kad cara dragūni nodedzināja gandrīz visas Lielās ielas ēkas. Mani tautieši cieta visvairāk, jo tieši viņiem piederēja lielākā daļa māju ar tirgotavām. Lepojos ar to, ka manā dzimšanas gadā Talsos tika atklāta Sadraudzīgās biedrības jaunceltne. Mums, ebrejiem, gan ir savas

kluba telpas Rīgas ielā, tomēr dažkārt apmeklējam kādu teātra izrādi arī pie latviešiem.

Kad vēl mācījos skolā, kas atrodas Kalna ielā, pats arī piedalījos teātra izrādē par ebrejiem svarīgajām mūsu vēstures tēmām. To apmeklēja pat pilsētas galva Staprāns. Arī pilsētas elektrostacija pagarināja darba laiku, lai mēs varētu teātri spēlēt un pēc tam pasēdēt pie košera [speciāli noteikumi pārtikas sagatavošanai un lietošanai] galda pēc desmitiem vakarā. Mans tētis Daniels iekārtojās Talsos, tirgus laukuma malā, kā pilsētnieki saka, lielāko veikalu. Mēs dzīvojam nama augšstāvā, bet apakšā ir vēl mūsu tautiešu Vessmana pulkstenveikals un Zamuela Laksa veikaliņš. Laksam ir divi delverīgi dēli Bernhards un Bassi. Viņiem vēl nav pat pienācis laiks iet skolā. Viņu ģimenē par kalponi strādā kāda paveca latvietē Lizete, kuru visi saucam par Zetiņu.

Man liktenis lēmis kādreiz kļūt par tēva miljonu mantinieku. Kaut arī daži latvieši saka, ka miljonāri mēs būtu rubļos nevis latos, tomēr dzīvojam pārticīgi. Tētis maksāja par manām mācībām ģimnāzijā, arī par mani jaunākā māsa Lea 1930.gadā piedzīvoja ģimnāzijas izlaidumu. Vēl joprojām satiekamies ar tiem klasesbiedriem, ar kuriem kopā pavadījām četrus ģimnāzijas gadus. Skolā visi bijām vienādi – bagāts vai nabags. Skolas formas pasargāja no vēlmes izcelties. Arī mamma Matilde vienmēr teikusi, ka ar naudu nevajag nedz svaidīties, nedz lielīties.

Kaimiņi par manu tēti saka, ka viņam esot amerikānieša tirgotāja daba. Mūsu kādreizējais konkurents apavu izgatavošanā Bernšteins nu ar visiem saviem strādniekiem gatavo apavus mūsu veikalam. Ir vēl tāds Polmanis, bet arī viņš nespēj mūs izkonkurēt. Runā, ka visi Talsu kurpnieki strādājot mūsu labā. Mūsu veikala fasādi rotā uzraksts „D.Hilmaņa apģērbu nams”. Izdevīgā vieta – tirgus laukuma malā garantē daudz kundes. Bija gan tāds notikums, ka pilsētas valde tirgu gribēja aizcelt pavisam uz Grenču laukiem, bet mēs, ebreju tirgotāji, nopirkām zemi no īpašnieces Hercbergas un tāpēc tirgu varēja paplašināt šeit pat un domnieki nomierinājās. No vienas puses mūsu ēkā divos stāvos izvietoti apģērbi, otrā pusē – apavi, bet iekšpusē abi veikali savienoti.

Manas māsas strādā par kasierēm, arī es strādāju veikalā. Iztiku nodrošina arī tas, ka tētis naudu aizdod gan latviešiem, gan citiem. Procentus gan prasa lielus – daži pat sūdzējušies, ka 40% esot par daudz, bet – neviens jau nespēj ņemt. Nu jau pāris gadus satiekos ar kādu meiteni Irmu. Viņa strādā apavu veikaliņā pie Zvaigžņu ielas. Zinu jau zinu, ka tētīm tas nemaz nepatīk. Tas jau vēl maigi teikts. Irma nav turīga, pie tam viņa ir latvietē. Bet citu meiteni kā savu iecerēto nevaru iedomāties. Vecāki gan mēģinājuši manas domas aizvīzīt gan uz kaimiņu Raheli, gan Hannu, bet esmu pateicis – vai nu Irma, vai neprecēšos vispār.

1. Izveidojiet aprakstu par Zālamānu Hilmani, norādiet, kas viņš bija, un izmantojiet “dzīvo dzejoli”: man patīk (kas?); es labprāt daru (ko?); es neciešu (ko?); es esmu draudzīgs (pret kuru?); man nepatīk (kas? kurš?), es vēlos sasniegt (ko?); manas dzīves moto ir....
2. Uzrakstiet īsu aprakstu, kāda bija Zālamana diena 1939. gada 12. aprīlī!
3. Uzrakstiet, kā varētu turpināties Z. Hilmaņa dzīve kara laikā un pēc tā? Kādus svarīgus notikumus viņš vēl piedzīvos?

Skolotājiem. Zālamānu no nogalināšanas kara laikā paglāba sieva Irma. Viņi dzīvoja Jūrmalā, kur Zālamans slēpās slēpenā istabā. Vēlāk abi ar bērniem emigrēja uz Izraēlu.

Haims

Haima Tālberga foto ap 1934. gadu. Kreisajā malā (baltie ķieģeļi), dzimtai piederējusi ēka.

Mani sauc **Haims Tālbergs**. Piedzimu 1914.gadā, tai pašā, kad sākās pasaules karš. Mani vecāki tolaik dzīvoja mazā Kurzemes miestinā Talsos. Toreiz tā pat nebija saucama par pilsētiņu. Man nebija vēl gadiņš, kad Krievijas cars 1915.gadā visus ebrejus nosauca par

nodevējiem un trīs dienu laikā ar speciāliem vilcienu vagoniem visi tikām izvesti uz Iekškrivijas apgabaliem. Negribu nemaz atcerēties tos bargos gadus kara laikā. Kad proklamēja Latviju, atgriezāmies šeit. Man tad jau bija laiks sākt iet skolā.

Manu tēti sauc Vofs un, kad piedzimu, viņam bija 38 gadi. Mammas vārds ir Feige. Viņa ir 11 gadus jaunāka par tēti. Savu mammu ļoti mīlu un cienu. Visiem arī zināms, ka ebreju mammas jo sevišķi mīl un aizstāv savus dēlus. Mamma vienmēr mani atbalstījusi. Protams – viņa būtu ļoti gribējusi, lai es, tāpat kā vairāku turīgo ebreju ģimeņu bērni, mācītos ne tikai mūsu pamatskolā, kas atrodas pie lūgšanu nama iepretim pienotavai, bet arī netālu no mūsu mājām esošajā ģimnāzijā. Bet mūsu tētis nav tik bagāts, lai maksātu skolas naudu.

Dzīvojam Rīgas [tagad Mīlenbaha] ielā iepretim Slimnīcas ielas sākumam. Bieži nākas aizspiest degunu, jo gandrīz visur kaimiņos tiek turētas cūkas vai pat govīs, tomēr mūsu māja ir ļoti labā vietā, kur katru rītu un vakaru smaržo svaiga maize no Pakalna ceptuves, kas atrodas pāri ielai. Mūsu namā izīrējam veikala telpas latviešu tirgotājam Zilamgailim, bet tur ir arī vieta, kur strādāju savu amatu- skārdnieka darbnīca. Visiem namīpašniekiem nepieciešami mani pakalpojumi – gan jumts jāpielabo, gan ūdens notekcaurules jānomaina, kādam jāsalabo skārda vanniņa vai jāizlabo krāsns. Nevarētu teikt, ka dzīvojam pārticīgi, bet sava iztikšana ir. Tētis nodarbojas ar savu biznesu. Viņš arī ir amatnieks – daudzu ēku logos saulē spīguļo viņa iestiprinātie stikli. Vietējais skolotājs Dzintarkalns gan izteicies, ka viņa darbs esot slikts un viņš krāpjoties ar stikla kvalitāti, tomēr to tak katrs saprot, ka labas rebes (darījumi) ar krāpšanos nesanāk. Pasūtītājiem jābūt apmierinātiem, lai viņi nāktu atkal un stāstītu visiem par mūsu labi padarīto darbu.

Mums – ebreju vīriešiem nav parasts precēties agri – vispirms jānopelna pietiekami ģimenes iztikai, tomēr esmu jau nolūkojis meiteni, vēl jau viņa tikai mācās hederā (ebreju pamatskola), tomēr gribētu, lai Sofija kādreiz kļūtu par manu bērnu māti. Tikai viena problēma: Viņas tēvs ir viens no bagātākajiem Talsu ebrejiem – Jēkabs Kabilers. Viņam varētu nepatikt tāds znots, kuram nav pašam savas rebes. Un, droši vien Sofija, tāpat kā viņas māsa Lea un brālis Jankels, tiks sūtīti mācīties ģimnāzijā. Tomēr ceru, ka man izdosies īstenot savu ieceri, jo neesmu jau pavisam tukšinieks.

1. Izveidojiet aprakstu par Haimu Tālbergu, norādiet, kas viņš bija, un izmantojiet “dzīvo dzejoli”: man patīk (kas?); es labprāt daru (ko?); es neciešu (ko?); es esmu draudzīgs (pret kuru?); man nepatīk (kas? kurš?); es vēlos sasniegt (ko?); manas dzīves moto ir...
2. Uzrakstiet īsu aprakstu, kāda bija Haima diena 1939. gada 12. aprīlī!
3. Uzrakstiet, kā varētu turpināties H. Tālberga dzīve kara laikā un pēc tā? Kādus svarīgus notikumus viņš vēl piedzīvos?

Skolotājiem. Haima mīļotās ģimeni – Kabillerus, izsūtīja 1941. gada 14. jūnijā. Viņu iesauca Sarkanajā Armijā, bet drīz atvaļināja veselības dēļ. Haims devās meklēt iecerētās ģimeni izsūtījumā, tur apprecējās un labprātīgi palika. Ģimene atgriezās Latvijā tūlīt pēc kara beigām, kā pavadoņi izsūtītajiem bāreņiem (daļu bērnu, kuri bija zaudējuši vecākus, atveda uz Latviju). Haims ar sievu emigrēja uz Izraēlu, Sofija vairākkārt ciemojās Talsos, tikās ar skolas laiku draudzenēm, bet Harijs, viņu dēls, vēl šodien dzīvo Talsos.

Ansis

Ansis Dreimanis pirms kara. Viņa uzceltais nams Saules ielā Talsos.

Talsos pie baznīcas skolotāja Blumberga. Tomēr viņš negribēja mani paturēt, arī citās pilsētas skolās priekšroka bija labāku izglītību ieguvušajiem. Iestājos tomēr darbā Cirķeļa privātskolā, tomēr izlēmu aizņemties naudu Talsu sadraudzīgās biedrības krājaizdevu kasē, lai dotos uz Pēterburgu papildus mācīties un nokārtot eksāmenus. Tos nokārtojis, iestājos Pēterburgas universitātes fizikas un matemātikas fakultātes matemātikas nodaļā. Brīvlaikā atgriezos Talsos, kur 1912. gada janvāra sākumā atklāja Sadraudzīgās biedrības namu. Tas skaisti izskatās pašā pilsētas centrā, domāju, tam vajadzētu tur būt arī pēc 100 gadiem. Atklāšanas svinības bija tik bagātīgas, ka nedaudz neapdomīgi par daudz iedzēru un izrunājos. Par manu neveiksmi rakstīja pat avīzēs, un, protams, runāja pilsētā. Pēc tam devos atpakaļ uz Pēterburgu.

Mans tēvs nomira, kad man bija 26 gadi, viņu pieveica tolaik izplatītā slimība – dilonis. Kad augstskolas pēdējos gados jutos nelāgi, ārsts man neteica diagnozi, bet izrakstīja zāles, ko lietoja diloņslimnieki. Kad strādāju vēlāk ģimnāzijās, nekad nesēdēju pie skolotāja galda, bet vienmēr staigāju pa klasi. Iestājos darbā Vologdas ģimnāzijā, bet pēc kara beigām, 1917. gadā devos uz dzimteni, kur dabūju fizikas skolotāja vietu Rīgas 3. vidusskolā, sāku rakstīt fizikas mācību grāmatas latviešu valodā. Tās joprojām izmanto Latvijas skolās. Nejausi satiku kādreizējo skolas biedru Grikmani, kurš teica, ka Talsos esot nodibināta ģimnāzija, lai nākot par direktoru. Pats nepieteicos, bet man atnāca ziņa ka esmu ievēlēts par direktoru. Pēc dažiem gadiem būs 20 gadu šai amatā.

Pārcēlos uz Talsiem. Skolai ierādīja bijušo Oktes barona pilsētas māju, nācās daudz darīt, lai izveidotu kārtīgu mācību iestādi. Bija jā rūpējas par malkas sagādi krāsnīm, jā izbūvē sporta laukums, jā kontrolē skolēni un skolotāji. Kaut arī mani visi godā tikai par Kungu, nemaz neesmu tik augstprātīgs un nepieejams. Kad 1. aprīlī skolēni bija samainījušies klasēm, nerāju viņus, bet pats izjokoju. Sasaucu visu skolu zālē, likdams domāt, ka viņi saņems kārtīgu sodu, tomēr saņēma no manis tikai “april, april!”.

Arī privātajā dzīvē viss nokārtojās. Kad 1921. gadā aizgāju uz Talsiem, man bija jau bez maz 40 gadu. Kā apaļš vecpuisis, gāju paēst uz biedrības namu, kur saimniecību uzturēja un vadīja skolotāja Grikmaņa māsa Lizete Grikmane. Ar to tur sapazinots, sadraudzējots un pēc dažiem gadiem, 1925. g. 25. jūlijā salaulājos. Laulības notika pievakarē skolā. Klāt bija Lizetes tēvs, māte, divi brāļi un divas māsas, no svešiem kāda vecāka dāma kā lieciniece. No maniem radiem neviena nebija. Laulāja Talsu mācītājs Oskars Martinellis. Pēc laulībām manā istabā (Oktes pils jumta stāvā) laulību dalībniekus pacienāju ar manas mātes sviestu un manis raudzētu melleņu vīnu. Turpat netālu no skolas sākām būvēt privātmāju (skolotājiem taču algas labas), ko pabeidzām 1928. gadā! Mums piedzima dēls Manzars (no mans zars) un meita Agrīta, jo viņa piedzima agrā rītā.

1. Izveidojiet aprakstu par Ansi Dreimani, norādiet, kas viņš bija, un izmantojiet “dzīvo dzejoli”: man patīk (kas?); es labprāt daru (ko?); es neciešu (ko?); es esmu draudzīgs (pret kuru?); man nepatīk (kas? kurš?), es vēlos sasniegt (ko?); manas dzīves moto ir...
2. Uzrakstiet īsu aprakstu, kāda bija Anša Dreimaņa diena 1939. gada 12. aprīlī!
3. Uzrakstiet, kā varētu turpināties A. Dreimaņa dzīve kara laikā un pēc tā? Kādus svarīgus notikumus viņš vēl piedzīvos?

Skolotājiem: Ansis Dreimanis 1944. gada rudenī, kopā ar ģimeni devās bēgļu gaitās. Pēc kara vadīja latviešu ģimnāziju Minsterē. Viņa meita Agrīta pēc neatkarības atjaunošanas atgriezās un nodibināja dzīvnieku patversmi “Ausma”, kas Talsos pastāv joprojām.